

SHYQYRI MOLLAJ

Zogjtë ndërtojnë folenë

BIBLIOTEKA E

85H-31

M. 93

SHËTIT

GJIROKASTER

8SH-31

M 93

SHYQYRI MOLLAJ

8SH-31

15

ZOGJTË NDËRTOJNË FOLENË

ROMAN

LIBRARI E SHTETIT
SHKURTOR

~~453 FJ~~

8509

SHTETIA BOTONJËSE «NAIM FRASHËRI»

SHYTYRI MOLLAT

ZOGJËTË NDERTOJNË
FOLJËNË

ROMAN

Tirazhi 5000 kopje

Format 78x109/32

Stash: 2204-65

Shtyp N.I.Sh. Shtypshkronjave «MIHAL DURI» — Tiranë, 1967

**Ja kushtoj rinišë kooperativiste të
brezit tim.**

AUTORI

PARATHËNJE

Një djalosh i druajtur, me pamje punëtori dhe me fytyrë të rrahur nga dielli, hyri një ditë vjeshte në zyrat e «Shtëpisë botonjëse Naim Frashëri». Ai mbante nën sqetullë një vëllim të daktilografuar keq e keq, pikërisht dorëshkrimin titulluar «Zogjtë ndërtojnë fole në». Dorëshkrimi u lexua nga shkrimtarë e redaktorë të ndryshëm të cilët a vlerësuan si krijim i një të riu, që edhe pa përvojë të mjaftueshme letrare ka shprehur me sinqeritet dhe frymëzim ato që ai ndjen për jetën që e rrethon, për punën e rinisë në kooperativë, për ndryshimet e mëdha që kanë ndodhur e po ndodhin sot në fshatin tonë kooperativist. Pastaj dorëshkrimi i ridaktilografuar në disa kopje ju dërgua për lexim kooperativistëve të Dobraçit, prej nga është edhe autori. Ata e çmuan iniciativën dhe kurajon e shokut të tyre, shprehën kënaqsinë për shumë kapituj e ngjarje të romanit, po me syrin e tyre kritik nuk lanë pa vënë në dukje edhe ato dobësi e kufizime ideo-artistike që kish vepra.

Në një mbledhje të gjerë, ku merrnin pjesë shumë kooperativistë që e kishin lexuar romanin, shkrimtarë të rrethit të Shkodrës dhe vetë autori, u diskutua për të gjitha ngjarjet dhe personazhet e romanit. Në diskutimet e këtyre kooperativistëve kishte jo vetëm vrejste shumë të rëndësishme po edhe sugjerime kuptimplote që, po të viheshin në jetë plotësisht do të shtinin vlerën realiste dhe ideo-artistike të kësaj vepre.

Në ato diskutime e propozime kishte shumë sinqeritet, shumë mirëdashje që vepra e shokut të tyre të dilte sa më shpejt në dritë. Nuk më kish takuar herë tjetër që të shikoja se në ç'mënyrë interesante dhe të thellë e kuptonin këta kooperativistë një vepër letrare. Ata bënin vrejte dhe propozime jo vetëm për përmbajtjen por edhe për realizimin artistik të saj, për shkallën e tipizimit, për skenat naive dhe natyraliste që duheshin hequr, për gjuhën, madje dhe për vërtetësinë dhe ngjyrën origjinale që duhet të kishin dialoget e fshatarëve. Shumë nga këto vrejte e mendime, autori i pat parasysht gjatë përpunimit të veprës, dhe arriti t'i zbatojë. Të tjerat, qoftë për vështirësitë që kishin, qoftë për kohën dhe shkallën e përgatitjes së autorit, nuk u realizuan dot plotësisht. Po vepra me anët më të goditura të saj përmbante aq merita sa për t'u botuar e për t'u lexuar me qejf nga masa e gjerë e lexuesve, veçanrisht nga dhjetra mijë lexues të fshatit, të cilët do të përfytyrojnë në këtë vepër shumë tabllo dhe ngjarje të jetës, të ngjajshme me ato të tyre.

Autori i këtij romani, kooperativisti njëzetvjeçar Shyqyri Mollaj, është një i ri nga fshati Dobraq i rrethit të Shkodrës. Ai ka lindur në vitin 1946 nga një familje me origjinë të varfër fshatare dhe është, si të thuash, vërsnik me kooperativën e Dobraqit. «Familja ime ka qenë e këputun ekonomikisht. Babai im që në moshë të vogël ju vu punës për të fitue një kafshatë bukë. Ai punonte si kau në tokat e zotnive të Shkodrës. Mbas çlirimit të vendit, tue ju përgjegjë thirrjes së Partisë për t'u futë në kooperativë, një ndër 17 familjet e para që u regjistruan ishte edhe familja ime. Po në këtë vit lindi unë, tamam si një filiz i jetës së re, i botës pa halle, i stinës së madhe të socializmit... Mbarova tetë klasë shkollë dhe mandej hyna të punoj si punëtor në kooperativë. Aty gjeta shokët e njerëzit e dashun të punës që nuk kursenin asgjë për të ba realitet fjalët dhe qëllimet e Partisë. Ata punonin në çdo front, në çdo teren, në vapë e në acar, në shi e në diell. Kur ishte

puna për të mbrojtë pasuninë socialiste dhe djersën e tyne, nuk kursenin as jetën... Të gjitha këto më mbushën me mbresa. E frymëzimi për të shkruar këto faqe nuk erdhi ashtu kot, e rastësisht... Ate e gjeja atje në gjiun e fshatarëve të mi, në mesin e fushës që ushtonte nga gjallënia, në fytyrat e shëndetshme e përherë e ma të çilta të fshatarëve. Nuk kisha shkruar ndonjëherë. Po parulla e madhe e Partisë «Te masat dhe për masat» më mbushi me besim e guxim. Kështu që në janar të vitit 1965 nisa të shkruaj faqet e para të këtij libri. Në dhjetorin e po atij viti e mbarova krejt pa u shkëputun asnjë ditë nga puna dhe prodhimi...»

Këto fjalë të autorit tregojnë se u poqën kushtet dhe fshati ynë i kooperativizuar mund të nxirrë shkrimtarët e vet.

Te «Zogjtë ndërtojnë follenë», autori përshkruan jetën e një grupi të rinjsh kooperativistë të Dobraçit gjatë 7-8 muajve të vitit 1964. Nga tablo të ndryshme të jetës kooperativiste, lexuesi përfytyron gjallërinë e fshatit tonë sot; autori spontanisht e në mënyrë të lirshme arrin të krijojë faqe letrare që kanë edhe vërtetësi edhe bukuri. Në shumë skena e përshkrime të librit, zihen jeta e gjallë aktuale, duket prirja e aty për atyshme për të dhënë realitetin në pamje të gjëra e jetësore, krijohen portrete të rinjsh e të rejash që duke luajtur një rol aktiv në punën dhe problemet e tjera shoqërore të fshatit, janë bërë më të pavarur, më praktikë dhe më të aftë për t'u dalë mbanë pengesave. Në të gjitha faqet e romanit ndjejmë jehonën e jetës fshatare aktuale, ndjejmë se sa përpara ka ecur jeta dhe njerëzit në kooperativat tona më të hershme. Edhe pse shpesh të përshkruara me një kolorit të theksuar romantik, lexuesi bëhet dëshmitar i një varg ndryshimesh të rëndësishme, i ngritjes së mirëqënies ekonomike në fshatin tonë, i besimit gjithnjë e më të madh që kanë fshatarët në frutet e ekonomisë dhe mënyrës kooperativiste të jetesës.

Ngjarjet dhe episodet e romanit ngjallin dashurinë për jetën dhe pronën kooperativiste, rrisin dëshirën për

t'u marrë me punë bujqësore dhe për ta zhvilluar, forcuar e drejtuar më mirë ekonominë dhe organizimin e jetës nëpër kooperativa.

Rrallë kam lexuar këto vitet e fundit ndonjë shkrim që të flasë për jetën e kooperativave të përparuara me kaq ngrohtësi të sigurtë, me një njohje të thellë të çështjes dhe jo pa një tingëllim poetik. Tani që bujqësia është vënë në qendër të vemendjes, kur Partia hodhi parullën që rinia të japë kontribut të madh për zhvillimin e bujqësisë, vëllimi i Sh. Mollajt duke përshkruar rininë energjike, punëdashëse, optimiste e të mëngur të një kooperative të dalluar, do të luajë një rol pozitiv.

Ndikimi pozitiv i veprës do të jetë edhe më i madh për shkak se çdo lexues do ta kuptojë qysh në faqet e para se autori përshkruan gjëra që i njeh shumë mirë, që i janë krejt familjare, se përshkrimi i tij është bërë me sinqeritet të madh, me ndjenjë të ngrohtë, me një hov rinije që na pëlqen edhe kur ka një formë disi naive, të ngathët dhe ende jo të pjekur sa duhet.

Lexuesi do të ndjejë këtu respektin për punonjësit e bujqësisë, do të shijojë anët poetike të jetës së fshatit, të mëngjezeve dhe muzgjeve pranveror, të gjelbërimeve plot frute, të optimizmit të njerëzve të fushës.

Në vepër tregohet se si gradualisht po ngushtohen dallimet midis qytetit dhe fshatit, se si në kushtet e jetës së përparuar kooperativiste, rritet një rini e gjallë, punëdashëse, optimiste, me koncepte revolucionare dhe me frymë e qëndrim të shëndoshë klasor. Ajo është e etur për kulturë, për art, për formimin e gjithanshëm të personalitetit të saj. Në mënyrë të veçantë na bie në sy sa përpara ka shkuar emancipimi shoqëror i vajzave të reja. Është meritë e autorit i cili ka vënë në dukje se ky proces është bërë i mundur kryesisht me pjesëmarrjen aktive të femrës në veprimtarinë shoqërore. Në episode kuptimplotë është treguar se ç'rol luan mbi brezin tonë të ri tradita e pasur, pozitive heroike e luftës nacional çlirimtare, e prindërve tanë patriotë, punëtorë e optimist. Në roman ka edhe dobësi artistike, faqe dek-

larative, veprime të përshkruara në mënyrë të ngathët e pa emocionet e dukura. Ka ngjarje të zgjatura dhe pa interes të gjallë. Po që të gjitha këto janë të kuptueshme e të falshme ndaj një të riu që e nisi romanin në moshë shumë të re dhe pa përgatitje letrare.

Për arsye që nuk na u dukën të rëndësishme, emri i fshatit ku zhvillohen ngjarjet u la Dobraçi, duke nënkuptuar këtu faktin që jo gjithçka e përshkruar në roman ka ndodhur në këtë fshat. Autori ka përdorur imagjinatën dhe fantazinë e tij ashtu siç e ka këtë të drejtë edhe çdo shkrimtar tjetër për përgjithësim artistik.

Romani i Shyqyri Mollajt do të jetë një pikënisje e sigurtë e krijimtarisë serioze të kooperativistëve tanë. Ai dëshmon se vetëm nën kujdesin e jashtëzakonshëm të Partisë mund të arrihet një ngritje e tillë e personalitetit të fshatarit tonë që ka të drejtë të botojë njësoj si të gjithë njerëzit e tjerë. E kjo do të ishte mbase ëndëra më utopike e një bujku para çlirimit.

A. K.

PJESA E PARË

1

Mëngjes pranvere. Fushat po flinin gjumin e lehtë të stinës së përtëritjes. Mbi kreshtën e naltë të Cukalit nisi të vizohej një vetull e hollë drite ngjyrë çeliku. Yjtë vezullonin nga larg dhe ende derdhnin ndriçimin e tyre të mekun mbi napën e grisun të natës. Era e lehtë, që frynte nga lindja, sikur e shtyn-te tutje errësinën tue sjellë në vend të saj dritë dhe bardhësi. Ajo lëkundte kallinjte e grunit, fijet e barit dhe lulet e përgjumuna të fushës. Ato qenë të ngarkueme me bulëza vese dhe tashti, që sapo kishte dalë agu, dukeshin sikur të ishin djersitun nga ngrohtësia e rrezeve të diellit.

Larg, nga ana e mbjellun me jonxhë, u ndigjuen zhurmë hapash që afroheshin. Në dritë, që nga çasti në çast po shtohet, mund të dalloje se qenë kooperativistë. Kishin ndezun cigare dhe, kur i thithnin, ato u dukeshin si xixëllonja të fiksueme mbi fytyrë. Dy burrat arritën pranë bahçes përbri udhës dhe qëndruen nën një man të madh, ku drita ende s'kish përshkuar plotësisht. Përnjherë u ndigjue një e trokitun e thatë metalike...

— Merre litarin dhe shishen e benzinës që i ke